

voeding, aan den Directeur-Generaal van de Voedselvoorziening of er al of niet grondstoffen toegekend zullen worden.

Uit boven medegedeelde getroffen maatregelen mag het besluit worden getrokken, dat al het mogelijke gedaan wordt om te waken tegen het gebruik van schadelijke stoffen in surrogaten.

C. DEN HARTOG,

's-Gravenhage, 7 Augustus 1944 *directeur v. h. Voorlichtingsbureau v. d. Voedingsraad*

BOLK—DE SNOO—HAECKEL

(Men vergelijkte N. T. v. G. 88. III. 29/30, blz. 665)

Professor DE SNOO houde mij ten goede, dat ik den grooten Amsterdamschen onderzoeker voorop stel — het zij zoo alleen reeds om piëteitsredenen —. De foetalisatie- en retardatietheorie van BOLK wordt door DE SNOO beschouwd in het licht van zijn zeer bijzondere en merkwaardige zienswijze over de menschwording.

BOLK heeft allereerst, aannemende dat de mensch via de apen zou zijn ontstaan, zijn foetalisatieprincipe gesteld tegenover de grondwet van HAECKEL. Hij kwam in de relatie aap-mensch tot een tegenovergestelde uitkomst als de wet van HAECKEL aangeeft en zoo vanzelf tot zijn foetalisatieprincipe. We kunnen gevoegelijk aannemen, dat BOLK's scherpe geest zich zeer goed bewust zal zijn geweest van die andere consequenties, indien de mensch *niet* via de apen zou zijn ontstaan, consequenties dus die DE SNOO naar voren brengt en aan HAECKEL wederom recht doet wedervaren. BOLK zegt dan nadrukkelijk: „Das Problem der Verwandtschaft des Menschen zu den übrigen Primaten ist ein Anderes als jenes der menschlichen Form”, en hield zich dan ook bescheidenlijk voornamelijk met dezen *vorm* bezig.

De foetalisatie, die BOLK meende te constateeren, was voor hem een springplank naar zijn geniale retardatietheorie en het wonderlijke is, dat al mocht de foetalisatie onaanvaardbaar blijken (DE SNOO), de retardatie bij den mensch, en deze vergeleken met *welken diervorm* ook, een feitelijk gebeuren is (om het allerbelangrijkste te noemen: kin-spraak, groei, geslachtsrijpheid, geestelijke ontwikkeling).

DE SNOO's menschwordingsvisie gaat mank aan hetzelfde euvel als alle met den tijd als zelfstandige factor werkende evolutietheorieën: zij is geheel gebaseerd op oorzaak en gevolg, op het vóór en nà, zij veronderstelt noodgedwongen ontelbare overgangsvormen (die nooit gevonden, noch gezien zijn). De soort, ons uitgangspunt, ontstaat niet uit wijziging van een bepaalden vorm; zoover zijn wij nu met ons wetenschappelijk inzicht toch wel gekomen. De soort is een *totaliteit*, die geen vóór en nà kent, en ten slotte is primair het soortbegrip. KALMA (de Involutietheorie) zegt zeer juist: een dier, met vrij gemaakte handen, doch zonder denkvermogen, zou een onding zijn, en een aap met een hersengewicht van een mensch evenzoo, hij zou geen handen hebben om zijn denken uit te voeren. Er is een causaal *verband*, maar geen vóór en nà.

Wij eindigen bij BOLK, die tenslotte tot de volgende erkenning moest komen: „ik voor mij zie in de evolutie liever iets principieels. In zijn uiterste consequenties toegepast moet dit standpunt voeren tot de meening, dat in het laagste, laat ik het maar aanduiden als het oer-organisme, reeds de noodzakelijkheid besloten lag der menschwording”.

Ridderkerk, Augustus 1944

P. G. OP DE COUL

DYSPHAGIA LUSORIA

Naar aanleiding van het in het laatste nummer van dit *Tijdschrift* medegedeelde geval van dysphagia lusoria (dr. BRANDSMA, blz. 708) wil ik de aandacht vestigen op een studie van BOLK (*Geneesk. Bladen*, 8ste reeks nr. X, 1901: Over oorzaken en beteekenis der rechtshandigheid), waarin hij bij een linkshandige deze afwijking, echter op andere anatomische gronden, beschrijft. Ook daar was een torsie van den arcus aortae aan te nemen, maar secundair aan een abnormale vertakking van dien arcus. In het geval van BRANDSMA wordt niet over linkshandigheid, noch over asymmetrie gerept. Wel is er een verschil in bloeddruk links en rechts, met een hooger druk links. Het lijkt mij niet onmogelijk, dat hier dezelfde anatomische abnormaliteit in de vertakking van den aorta-boog bestaat.

BOLK's studie geeft tevens (blz. 266 bij voorbeeld) een duidelijk beeld van het verschil tusschen mogelijkheid en voorwaardelijkheid ter eene en oorzaak van een verschijnsel ter andere zijde, een onderscheiding waarmede steeds te weinig rekening wordt gehouden.

Diepenheim, 11 Augustus 1944

C. A. J. QUANT

ASTHMA EN SCHIMMELZIEKTEN DER LONGEN

In het nummer van 15/22 Juli van dit *Tijdschrift* zegt LOHMAN in zijn artikel over „Asthma en schimmelziekten der longen” in het naschrift, dat in het Westland is gebleken, dat er ook bij sommigen een overgevoeligheid tegen den verwekker van meeldauw bestaat.

Ik kan hieraan toevoegen, naar aanleiding van een informatie bij den bacterioloog van den proeftuin Zuid-Hollandsch glasdistrict, dat hierover een onderzoek werd verricht op verzoek van bovengenoemde door collega DE LIND VAN WIJNGAARDEN te 's-Gravenhage en dat deze tot dezelfde conclusie komt als collega LOHMAN, namelijk, dat de ervoor overgevoeligen ook overgevoelig waren voor andere stoffen, echter naar uit proeven met extracten bleek niet voor gezonde tomatenplanten.

Honselersdijk, 1 Augustus 1944

A. VAN DUUVENDIJK

AANDOENINGEN VAN LEVER EN GEWRICHTEN

Het artikel van collega J. J. DE BLÉCOURT (dit *Tijdschrift* no. 29/30, bl. 657), dat handelt over aandoeningen van lever en van gewrichten, vestigde mijn aandacht nog weer eens op eigen lijden, dat ook met lever en gewrichten te maken had.

Vóór 1914, toen ik nog practiseerde op het platteland, bleek mij dat een boerin, lijdende aan galsteen, baat had gezocht en gevonden bij kruiden, die zij kreeg van een Oost Indischen emeritus-predikant te Apeldoorn. Ik trad met Z.Eerw. in correspondentie en vernam dat die kruiden folia orthosiphonis waren.

Toen ik later zelf ook galsteen kreeg (karakteristieke pijnen en icterus) gebruikte ik die kruiden en, naar ik meen, ook met succes. Op 60-jarigen leeftijd openbaarde zich bij mij een primair chronische polyarthritis, vooral in de beide schoudergewrichten. Omdat mijn moeder indertijd in belangrijke mate verstijfd was geraakt door die kwaal, vreesde ik dat mijn toekomst niet schoon zou zijn; ik zocht hulp bij specialisten, maar vond weinig of geen baat, zoodat ik ten slotte van specialistische behandeling afzag. Ondertusschen noopten de galsteen mij weer tot het trouw gebruik der kruiden (decoct van 5 gram elken dag) en ziet, niet alleen ging het met de galsteen goed, maar ook mijn gewrichten werden allengs weer leniger en nagenoeg pijnloos en dat, terwijl ik niet alleen met de auto en op de fiets reed, doch ook min of meer in alle jaargetijden op de motorfiets zat en zit.

Uit deze ervaringen zou ik haast willen besluiten, dat mijn gewrichten zoowel als mijn lever een gunstigen invloed ondervonden van het gebruik van genoemd decoct.

Utrecht, 8 Augustus 1944

W. HINGST

NOG EEN GEVAL VAN DOODELIJKE VERGIFTIGING DOOR DICHLOOR-AETHAAN

Bijna gelijktijdig met de mededeeling van collega KEYZER deed zich hier een dergelijk geval van doodelijke vergiftiging door dichlooraethaan voor. Een kind van 3 jaren dronk uit een flesch troebel vlekkenwater, dat op de fabriek wordt gebruikt voor reiniging van handen. Ongeveer een half uur na het gebruik werd het kind bewusteloos, een half uur later werd een zeer ruime maagspoeling verricht met norit, en werden excitantia gegeven. Het kind was diep bewusteloos met opgeheven corneareflex, cyanotisch, later werd de kleur beter. Na 3—4 uren ontwaakte het uit de narcose, dronk, maar enkele uren daarna overleed het.

Twee dagen later kwam een fietsenmaker met zijn kind, dat ook vlekkenwater zou gedronken hebben. Terstond werd de maag gespoeld, waarbij de scherpe geur van vlekkenwater was waar te nemen, maar niet duidelijk. Dit kind toonde verder geen bijzonderheden en bleef gezond.

P.S. Het naar Utrecht opgestuurde vlekkenwater bevatte als hoofdbestanddeel dichlooraethaan.

St. Oedenrode, 22 Juli 1944

L. ALKEMADE